

Torenklanken

Burgemeester Judith Michel-de Jong opent de stijlkamer bij de Beschuitstoren. FOTO HENK WIJNGAARDS

OPEN MONUMENTENDAG 2022: EEN FEEST VOOR JONG EN OUD

door Lucie Koelemeijer

Gaat het regenen of niet? Dat was de grote vraag van het organiserend comité op 9 september jl., de dag voor Open Monumentendag. Alle voorbereidingen voor als het slecht weer zou zijn werden getroffen, maar de weergoden waren ons zeer gunstig gezind. De zon scheen die zaterdag de tiende september uitbundig en de organisatie haalde opgelucht adem. Het hele programma kon afgewerkt worden op het plein voor de Beschuitstoren. De kinderspelen op het grasveld ertegenover profiteerden 's middags ook van het zonnetje. Kortom, het was een stralende dag waarop jong en oud van de activiteiten genoten. De sfeer was opperbest. Op bladzijde 6 en 7 vindt u een uitgebreid verslag en foto's van deze dag.

Bij dezen vragen wij ook uw bijzondere aandacht voor de presentatie van het nieuwe jaarboek van het Genootschap, die plaatsvindt op 26 november aanstaande. Het uitgebreide programma en een korte inhoud van het Jaarboek vindt u op pagina 3 tot 5.

U bent van harte welkom!

'Als ik z'n fiezelemie zien, laik ik altheid wel trek in 'en neutje te kraige.'

Nico Koelemeijer vertelt aan het gezelschap uit Hoorn de geschiedenis van de Jisper Kerk en de plannen voor de aanbouw. FOTO FRANS KOELEMEEIJER

Op 10 september was de Open Monumentendag. Ons Genootschap had verschillende activiteiten georganiseerd in en rondom de Beschuitstoren. Gelukkig was het mooi weer en was het een succesvolle dag. Verderop in deze Torenklanken een verslag hiervan.

Tijdens deze dag was ook te zien hoe Cees Woud van de gelijknamige steenhouwerij de laatste hand legde aan de restauratie van de gedenksteen van de Bartelsluis. Helaas is er nog geen zicht op de restauratie van de Bartelsluis zelf. We hebben daarom besloten om de gedenksteen zo lang te plaatsen in het straatwerk van de Beschuitstoren. De gemeente heeft hiervoor inmiddels toestemming verleend en de firma Floris zal voor plaatsing zorgdragen.

Op 23 september hadden we het bestuur van de publicatiestichting Bas Baltus uit Hoorn op bezoek. We hebben kennis uitgewisseld, de Beschuitstoren laten zien en een bezoek gebracht aan de Jisperker Kerk en aan het Moriaanshoofd. Dit bezoek was op initiatief van burgemeester Judith Michel-de Jong die in het verleden betrokken was bij deze stichting.

Het volgende evenement is de Genootschapsdag op 26 november in de Stoomhal. U kunt dan het Jaarboek ophalen en elkaar ontmoeten. Tot dan! <

CONTRIBUTIE-INNING 2022 door Marc van der Hout

Van de meeste leden is het lidmaatschap 2022 via automatische incasso geïnd. Als u daar niet voor gekozen hebt en u nog niet hebt betaald, is het handig als u ruim voor 26 november a.s. wanneer het Jaarboek 2022 wordt gepresenteerd en u het Jaarboek in de Stoomhal kunt afhalen, de contributie hebt voldaan. Bij voorbaat dank. <

JAARBOEK 2022 EN GENOOTSCHAPSDAG ZATERDAG 26 NOVEMBER A.S. door Frans Koelemeijer

Het is bijna weer zover. Op zaterdag 26 november a.s. wordt het Jaarboek 2022 gepresenteerd. Dat gebeurt zoals gebruikelijk in de Stoomhal, Pakhuisplein 44 in Wormer. Alle leden kunnen het Jaarboek 2022 daar ophalen tussen 10.00 en 16.00 uur.

BOEK AFHALEN

De leden wordt uitdrukkelijk verzocht van deze gelegenheid gebruik te maken, dat voorkomt dat onze vrijwilligers het jaarboek alsnog moeten bezorgen. Bent u zelf niet in de gelegenheid op 26 november, vraag dan iemand uit uw omgeving om het boek voor u op te halen.

PROGRAMMA

- Presentatie van het eerste exemplaar van het Jaarboek 2022 om 10.30 uur.
- Lezing door Marjon Aker over de familie Aker in Wormer en Jisp in de machinekamer van de Stoomhal om 11.30 uur.
- Expositie van foto's uit het Jaarboek 2022.
- Film over de herdenking van de Vrede van Münster met commentaar van Jan Vink.

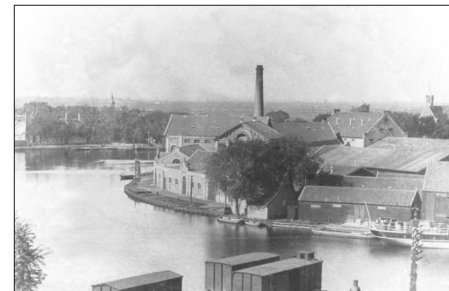
Hier alvast een voorproefje van de artikelen uit het Jaarboek 2022.

INDUSTRIELANDSCHAP VEERDIJK

door Jur Kingma

Vanaf de zeventiende eeuw werden er aan de Veerdijk windmolens gebouwd met namen als De Mol, De Veerschuit, De Liefde of De Witte Duif. Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw kwamen daar pakhuizen en fabrieken met namen als Japan, Burma, Indië, Java, Saigon en Batavia. Recent werden deze panden beschreven als onderdeel van een koloniale cultuur. Deze panden hebben ons veel meer te vertellen.

Deze opmerkelijke verandering in namen van bedrijfspanden heeft te maken met de eerste ronde van de globalisering in de negentiende eeuw. Het was ook het tijdperk van de fossiele uitdaging van de Zaanse windmolenindustrie. Deze twee ontwikkelingen kwamen samen aan de Veerdijk. Dat gebied van de gemeente Wormer ontwikkelde zich in de negentiende eeuw tot een van de moderne Zaanse industriegebieden. Nu is het gebied een staalkaart van industrieel erfgoed en industriële ontwikkeling. In dit verhaal probeert Jur Kingma zijn veertigjarige zoektocht naar de geschiedenis en de betekenis van dit gebied samen te vatten. >

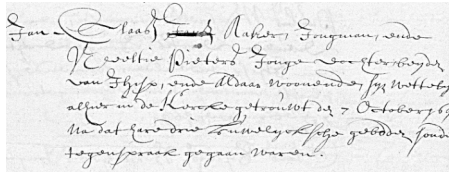
De Zaanbocht met rechts stoomfabriek De Liefde van Simon Prins.

FOTO WATERLANDS ARCHIEF WAT002002318

AKERS IN WORMER EN JISP

door Marjon Aker

Het verhaal van Marjon Aker begint met een boktor in de kerk van Jisp. 'Terwijl de larven zich hinderlijk een weg vreten door de plafondbalken, zoek ik in de vloer naar de grafsteen van Jan Claesz. Aker en Neeltje Pieters Jelles. Zij zijn mijn rechtstreekse voorouders van elf generaties geleden en volgens de chroniqueur van onze familie speelde hun leven en dat van hun vijf kinderen zich af in Jisp.'

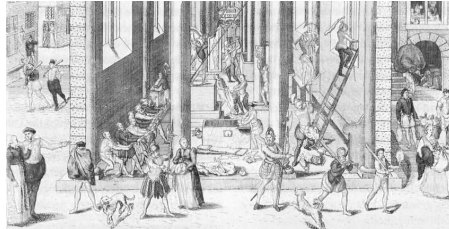
Inscrijving van het huwelijk tussen Jan Claesz. Aker en Neeltje Pieters Jelles, 1694.

WATERLANDS ARCHIEF JISP INV.NR. 7

DE BEELDENSTORM IN JISP 1567

door Dick Pranger

Wat gebeurde er, en wie deden dat, die vernielingen in de kerk van Jisp? En waarom eigenlijk? Dick Pranger doet het voor ons uit de doeken.

Vernieling van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal te Antwerpen, 1566. Gravure: Frans Hogenberg.

DE HERDENKING VAN DE VREDE VAN MÜNSTER

door Els Mak

In 1948 was het 300 jaar geleden dat de Vrede van Münster werd gesloten tussen Spanje en de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden waarmee een einde kwam aan de Tachtigjarige Oorlog. Een prent in de Raadszaal van een optocht in het dorp Wormer op 5 juli 1648 naar aanleiding van het sluiten van de Vrede van Münster op 15 mei 1648 inspireerde burgemeester Loggers om de herdenking van de 300-jarige onafhankelijkheid weer op dezelfde manier te gaan vieren. Het werd 'Vrij', een in Wormer op 10 juli 1948 groots opgevoerd openluchtspel over het herwinnen van de Vrijheid na de Spaanse, Franse en Duitse bezetting.

Openluchtspel op 10 juli 1948 ter herdenking van de Vrede van Münster. FOTO WATERLANDS ARCHIEF WAT001007301

DE KATHOLIEKE KERK VAN JISP 1435-1572

door Dirk Pranger

In 1435 werd Jisp ondanks het verzet van de pastoor van Wormer een zelfstandige parochie. Een nieuwe kerk werd gebouwd. Een eeuw later verzetten de wederdopers zich tegen het katholieke geloof, de kerk brandde af, werd prachtig herbouwd, ernstig beschadigd tijdens de beeldenstorm door de wegvlochtende troepen van de Heeren van Batenburg en zij ging in 1572 over in gereformeerde handen.

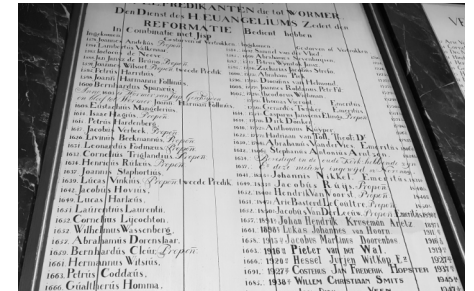
Scheepsmodel in de kerk van Jisp, geschonken door dominee Stratingh.

FOTO COLLECTIE ANKE JANSEN

DE DRONKEN DOMINEE

door Els Mak en René van Maanen

In de PKN-kerk in de Kerkstraat hangt een bijzonder paneel met de tekst 'Predikanten die tot Wormer Den Dienst des H.Euangeliums Zedert den reformatie Bediend hebben'. Het is een lange lijst dominees vanaf 1578 tot heden, in zwarte letters op een witte ondergrond. Meer kleur is er niet aan te bekennen. En toch... staat daar ene dominee Cleur tussen, die zijn loopbaan in 1659 in Wormer begon en in 1663 in veel gekrakeel naar Wilsveen (Zuid-Holland, nabij Leidschendam) vertrok?

De namen van de dominees die gediend hebben in de PKN-kerk in Wormer/Jisp.

FOTO RENÉ VAN MAANEN

DE FAMILIE WAKKER: ONDERNEMERS IN HET BOERENBEDRIJF, IN HOUTMEEL, VERF, CACAO, TIMMERWERKEN, DE MAKELAARDIJ EN MEER

door Frans Koelemeijer

Wie in de jaren zestig van de vorige eeuw vanuit Wormer naar de middelbare school ging in Zaandijk of Zaandam, nam over het algemeen het fietspad over het Kalverdijkje. Aan het begin van het fietspad, op de rand van de Engewormer, stond de fabriek van Dirk Wakker. Menigmaal kwam er een wolk houtmeel uit de fabriek en moest je goed opletten om niet onder het stof op school te verschijnen. <

Brand in de houtmeelfabriek van Dirk Wakker op 30 oktober 1962. FOTO GEMEENTEARCHIEF ZAAANSTAD COLLECTIE TON NEUHAUS 21.56409

VERSLAG OPEN MONUMENTENDAG 2022

door Lucie Koelemeijer | Foto's Henk Wijngaards

Een drukte van belang was het op zaterdag 10 september jongstleden. De dag begon met de officiële opening van de twee zogenaamde stijlkamers. Aan de buitenkant op het raam van de eerste kamer staat een hand afgedrukt, aan de binnenkant is een roodfluwelen gordijn gedrapeerd. Aan burgemeester Judith Michel-de Jong de eer de opening te verrichten door haar hand te leggen op de afbeelding op het raam. De gordijnen binnen schoven opzij en een diorama over de walvisvaart met bewegende beelden kwam tevoorschijn. Centraal in de tweede kamer zijn modellen te zien van de windmolens die vroeger in Wormer hebben gestaan. Mannenkoor De Eendracht zorgde voor de muzikale omlijsting.

Verder met het programma: de afronding van de gedenksteen van de Bartelsluis. Deze steen die tot dan toe in de tuin van het Honing Breethuis te Zaandijk gelegen heeft en behoorlijk in verval geraakt was, is weer teruggekomen naar Wormer. Van de steen resteerde nog een viertal brokstukken en een deel ontbrak. Cees Woud van de gelijknamige steenhouwerij legde deze dag de

laatste hand aan de restauratie. Daarna werden in de Beschuitstoren doorlopend historische films getoond en konden bezoekers hun slag slaan op de boekenmarkt in de hal. Voor de hongerigen onder ons verzorgde chef Yamen van Syrisch restaurant Maak met Smaak overheerlijke hapjes.

En toen moesten de kinderspelen op het grasveld tegenover de toren nog beginnen! Zo'n honderd kinderen kwamen op de activiteiten af. Er werd gesjoeld, bussen omver gegooid, ring geworpen, zakken gelopen, vier op een rij gespeeld en de op de stoep groot getekende Beschuitstoren door de kinderen enthousiast met stoepkrijt ingekleurd. Groot succes was de aanwezigheid van de ballonman die de kinderen voorzag van allerlei fraaie balloncreaties. De dag werd swingend afgesloten door het Ratatouille Jeugorkest.

Een speciaal woord van dank gaat naar alle vrijwilligers die deze dag met hun bijdrage mogelijk hebben gemaakt. Zonder hen had dit evenement niet plaats kunnen vinden. Hartelijk dank aan allen. <

Team School West met v.l.n.r.: meester Krottje, juffrouw De Vries, meester Van der Kappelle, juffrouw Hartog, meester Heida, meester Minor en juffrouw Van de Toorn.

FOTO COLLECTIE HISTORISCH GENOOTSCHAP WORMER

In het boek *Het ABC van weleer las ik over School West*. Het is altijd jammer als er een gebouw gesloopt is waar zo veel herinneringen aan zijn. Ik heb daar een fijne schooltijd doorgebracht en dat zal wel voor de meeste oud-leerlingen gelden.

Ik ging in 1938 naar de 1e klas en we hebben één keer een schoolreisje gehad met de 2e klas naar het strand, met de bus. Een hele belevenis toen.

MEESTERS EN JUFFEN

Tijdens de oorlog ging er van dat alles niets meer door en werden er ook geen klasfoto's en dergelijke gemaakt. Dat er oorlog was, was ook te merken aan het verloop van de meesters. De jongeren waren ondergedoken en er kwamen daarvoor in de plaats meesters die afgekeurd waren voor de

militaire dienst en ter afwisseling ook andere juffen.

In de 1e en 2e klas hadden we juf Westmijzen, zoals Jaap Braun schreef. In de 3e klas eerst meester Stelling die prachtige verhalen kon vertellen met aardrijkskunde en kregen we juf Hartog voor de rest van het jaar. Ook ik weet niet waarom ze kippie genoemd werd.

In de 4e klas kregen we meester Paats, hij woonde met zijn gezin aan de Badhuisstraat. In de 5e klas kwam meester Stelling weer op de proppen en hij werd opgevolgd door meester van Putten voor de rest van het jaar. Meester liep wat moeilijk en was in de kost bij de familie Kan aan de Overzandweg (de sloot was toen nog niet gedempt).

Verder als wisselende onderwijzers: juf Van Zeegen uit Beverwijk, juf Slooten, meester De Groot, meester Peeters uit Amsterdam en

juf A. van de Toorn uit Wormerveer die, bleek veel later, een vriendin van mijn schoonmoeder was. In moeders poëziealbum heeft ze in 1922 dus 100 jaar geleden een versje geschreven en in 1941 in dat van mij.

De 6e klas begon met meester Ditmars, die toen "hoofd der school" was en na zijn afscheid kwam meester Van de Kappelle, nu welbekend.

De familie Ditmars ging in 'het Laantje' wonen, officieel de Nieuweweg en later ging, na het pensioen, de familie Van de Kappelle daar ook wonen. Beide families heb ik regelmatig bezocht en fijne herinneringen opgehaald.

Meester Brinkkemper kwam de ploeg versterken en daarbij hadden o.a. de jongens handarbeid. Ik heb hem een paar maal in de klas gehad, dan vertelde hij een en ander over natuur, enz. De meisjes hadden handwerken van hun eigen juf maar in de oorlog hadden we bijna geen materiaal meer dus stelde dat niet veel meer voor. We zongen vaak onder het handwerken.

Meester was in de kost bij Knier Bark die getrouwd was met Arie Leeuwrik, grote steunpilaren voor Groen Geel en Knier had een zus.

BOMTRAINING EN BEWEGING

Vooral de laatste klassen staan me goed bij. In de klas kregen we toen 'bomtraining'. Bij luchtalarm moesten we bukkend/kruipend naar de gang, wég van de ramen. We vonden dat geweldig en beseften eigenlijk niet hoe nuttig dat was. Voor ons was het een sport. Beweging kregen we ook wel in het speelkwartier met spelletjes doen, bokkie springen, touwtje springen, zingspelletjes en altijd liepen de meesters en de juffen over het schoolplein en hielden ons in de gaten. We hadden schoolzwemmen maar konden niet afzwemmen omdat Jan Kuiper, de badmeester, ondergedoken was. Trien van Petten was de zwemjuf maar had de bevoegdheid niet.

We weten niet wat er met Jan Kuiper is gebeurd. Ook kregen we schoolmelk in een flesje met een kartonnen dop en een rietje. Later werd dat een dop van aluminium en die spaarden we voor het Blindeninstituut in Den Dolder. Later ook postzegels daarvoor.

1-APRILGRAP

Het eten van de gaarkeuken werd rondgedeeld in blikken schaaltes. Soms wat aardappelen met vellen van bieten en uien met een 'gehaktbal' waar je elkaar een gat mee in je hoofd kon slaan. Nu hadden we in de klas een jongen, Meindert, wiens kleren als op een kapstok aan zijn lijf hingen, zo mager was hij en hij wilde graag de bal van je overnemen.

Dat doet me denken aan een 1-aprilgrap die we bedacht hadden. Ik zou naar de wc gaan (vinger opsteken) en aan de bel bij de voordeur trekken. Meindert moest dan altijd gaan kijken wie er was. Het was in de 6e klas bij meester Van de Kappelle. Dus Meindert naar de deur en kwam terug met de boodschap dat er een meneer was en hij wachtte in het kamertje (kantoor).

Meester erheen en even later riepen wij: 1 april! Zulke dingen kon hij waarden, en hij pakte ons wel weer een keer terug.

WC-BEZOEK

Over het naar de wc gaan: voor een plas moest je één vinger opsteken en met twee vingers gaf je aan dat je een 'grote boodschap' moest, en dan mocht je een één velletje wc-papier meenemen van de rol die achter in de klas op een kist stond. Van na het plassen handen wassen hadden we nog nooit gehoord. Bij veel van de kinderen was de wc nog een plee boven de sloot of een tonnetje in de schuur met tot velletjes geknipte kranten aan een touwtje als wc-papier. >

GEVAARLIJK

Na de 6e klas ging ik met nog een stel naar Zaandam naar school. Op de fiets met antiplofbanden. Maar omdat de spoorweg Alkmaar-Amsterdam regelmatig onder vuur genomen werd door de moffen, werd het voor ons te gevaarlijk en bleven we thuis. Ik wilde graag naar school en ging naar de 7e klas bij meester Van de Kappelle voor de rest van het schooljaar en maakte daar de bevrijding mee. We kregen op school soms een sinaasappel die eerst geschild werd met een machientje. Waarschijnlijk werd daar weer jam van gemaakt maar het was een traktatie voor ons.

EEN DOZIJN ONDERWIJZERS

Totaal heb ik dus twaalf meesters en juffen meegemaakt op de lagere school en de laatste twee jaar waren wat rommelig door de voortdurende wisselingen van onderwijzers.

Toen werd er kennelijk een blik open getrokken waar een x-aantal mensen in zat dat beschikbaar was. Wat een verschil met tegenwoordig (2022). Er is nu een groot tekort aan onderwijzers voor bijna elke soort opleiding met grote gevolgen voor het onderwijs. Al met al heb ik een fijne tijd op School West gehad en dat gun ik alle kinderen. Het onderwijs is nu wel heel anders, dat merk ik aan de klein- en achterkleinkinderen. Ook zij zullen later hun herinneringen aan school hebben en die zijn vast heel anders dan de mijne.

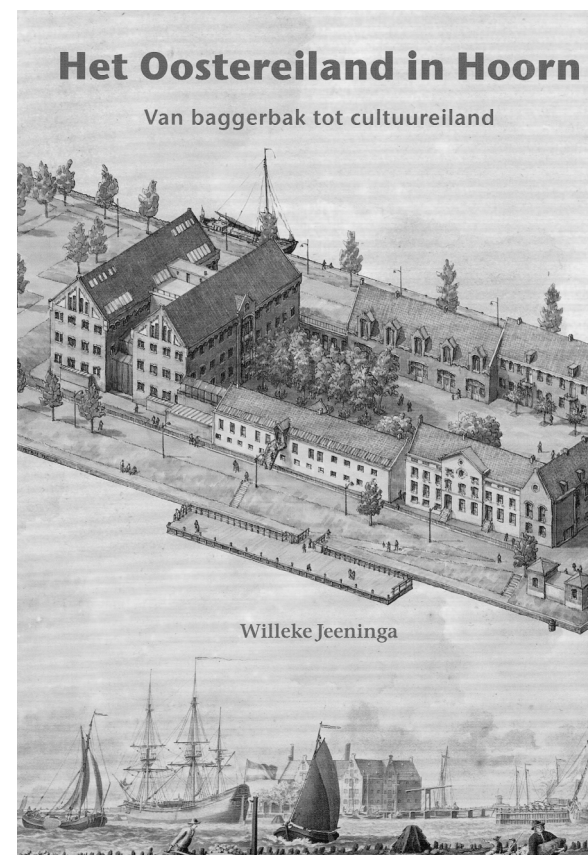
Ik ben geboren in een lief, klein dorp, dat zo blijft in mijn herinnering. <

Openbare School West met onderwijzerswoning.

FOTO WATERLANDS ARCHIEF WAT002000419

SCHENKINGEN door de redactie

Omslag van het boek
Het Oostereiland in Hoorn.
Van baggerbank tot cultuureiland,
geschreven door
Willeke Jeeninga.
PUBLICATIESTICHTING BAS
BALTUS, HOORN

- Van G. Heijne, diverse foto's van Wormer en Oostknollendam.
- Van Joke Butter, diverse oude jaarboeken.
- Van Publicatiestichting Bas Baltus, Hoorn, het boek *Het Oostereiland in Hoorn. Van baggerbank tot cultuureiland.*

Alle schenkers hartelijk dank. Geschonken foto's en dia's zullen door onze fotowerkgroep worden gescand en ingevoerd in de beeldbank van het Waterlands Archief en daarna in beheer worden overgedragen aan dit archief. De overige objecten zullen wij goed bewaren en eventueel gebruiken. <

AGENDA 2022/2023

- **Zaterdag 26 november 2022 van 10.00-16.00 uur:**
Genootschapsdag met uitreiking Jaarboek 2022,
expositie, film en lezing
Locatie: Stoomhal, Pakhuisplein 44, Wormer
- **Maart 2023: Algemene ledenvergadering**
(Programma in de volgende Torenklanken)

Gaat u verhuizen? Of heeft u een ander e-mailadres? Laat het ons weten!

Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer p/a De Lindeboom 22,
1531 PM Wormer. E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

COLOFON

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer.

Een lidmaatschap kost € 17,50 per jaar.

Redactie

Frans Koelemeijer (eindredactie), Lucie Koelemeijer, Jos Lap,
Wietske van Soest (opmaak)

Redactieadres: Dorpsstraat 176, 1531 HR Wormer

E-mail: torenklanken@genootschapwormer.nl

Bestuur

Peter Roos, voorzitter

Arthur van Haarlem, secretaris

Marc van der Hout, penningmeester

Marc Grandiek

Nico Koelemeijer

Albert Stol

Jaarboek

Redactie: René van Maanen, Els Mak,

Nico Koelemeijer, Dick Pranger

E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl

Fotowerkgroep

Carla Koetsier, Rita van de Wiel,

Henk Wijngaards

Beschuiftorencommissie

Mart Daas, Frans Götz, Albert Stol

Commissie Open Monumentendag

Frans Koelemeijer, Lucie Koelemeijer, Albert Stol, Henk Wijngaards

Historisch Genootschap Wormer

De Lindeboom 22, 1531 PM Wormer, 075-8880279

Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: IBAN NL43 RABO 0114 5401 79

E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

Facebook: Historisch Genootschap Wormer

